

İbn Kesir

İslâm ilimlerinin bir çoğunda meshur ve büyük söz sahibi olan âlimlerden birisi. İmâduddîn Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer İbn Kesir. Dimask civarındaki Busrâ'nin Mecdel köyünde 701/1301'de dünyaya geldi. Bu yüzden el-Busravî ve ed-Dimaskî nisbeleri de vardır. Küçük yasta babasını kaybettiğinden onun terbiye ve yetistirilmesi (ö. 742/341)'dir. Bu hocası ile uzun müddet çalışmış ve O'nun kızı ile büyük kardeşi Abdulvehhâb mesgul olmuştur.

İlk tahsilini köyünde yaptıktan sonra Sam'a gelmiş ve tahsiline burada devam etmiştir. Hocaları arasında Burhanuddin el-Fezârî (ö. 729/1329), İbn Kadi Sihne (ö. 726/1326), İshak el-Âmidî (ö. 725/1325) sayılabilir. Hadis sahasında üstadı Ebu'l-Haccâc el-Mizzî (ö. 742/1341)'dir. Bu hocası ile uzun müddet çalışmış ve onun kızı ile evlenmiştir. Bu arada Takiyyuddîn İbn Teymiyye (ö. 728/1328)'den çok şeyler öğrenmiş ve onu müdafaa etmiş, onun fetvaları ile amel edip fetva vermiş, bu yüzden bir çok tenkidlere de uğramıştır. Bu arada Karâfî, Debûsî Uranî ve Hutênî gibi âlimlerden icazet almıştır.

Birçok ilimde derinleşmiş ve eserler vermiştir. O bir tarihçi, bir hadis, bir fıkıh, bir tefsir âlimidir. Yazdığı eserler, kendisi hayatta iken meshur olmuş ve takdir görmüştür. Hal tercümesi (Tabakât) kitaplarında ondan büyük bir övgü ile söz edilir (bk. Zehebî, Zeylu Tabakâtu'l-Huffâz, s. 57-59; Suyûtî, Tabakatu'l-Huffâz, Kahire 1973, s. 53, 529; Dâvûdî Tabakâtu'l-Müfessirîn, Kahire 1972, I, 110-111; İbnu'l-İmâd el-Hanbelî, Sezerâtu'z-Zeheb, Beyrut (t.y.) VI, 231, 232; İbn Hacer, ed-Dureru'l Kâmine, Beyrut (t.y.) I, 374).

Sam'in meshur medreselerinde müderrislik yapmış; Zehebî (ö. 748/ 1347)'nin vefatıyla onun yerini Ümmu Salih medresesi seyhliğine, Subkî (ö. 771/1370)'nin vefatı üzerine de Eyrefiyye Dâru'l-Hadîs Medresesinin seyhliğine gelmiştir. Yetistirdiği talebesi içinde meshur hadis âlimi Sihabeddin İbn Hiccî, Hafiz Ebu'l Mehâsin el-Hüseynî ve İbn Hacer el-Askalânî sayılabilir. Ömrünün sonlarına doğru gözlerini kaybetmiş, 774/1373 yılında 74 yaşında iken Sam'da vefat etmiş ve hocası İbn Teymiyye'nin yanına defnedilmiştir (İsmail Cerrahoglu, Tefsir Tarihi, Ankara 1988, II, 206-210; Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük Tefsir Tarihi, Ankara 1960, II, 392-393; Muhammed Hüseyin ez-Zehebî, et- Tefsir ve'l Müfessirun, Kahire 1976, I, 242-243).

Telif etmis olduđu birçok risale ve kitaptan önemli olanlari sunlardir:

1. el-Bid ye ve'n-Nih ye: Yaradilistan baslayarak 767/1366 senesine kadar olaylari anlattigi tarihe dair eseridir. Isl m Tarihinin ana kaynaklarindan sayilir.
2. C miu'l-Mes nid: Ahmed Ibn Hanbel'in Müsnedi, el-Bezz r, Ebu Ya'la ve Ibn Ebi, Seybe'nin eserlerini el-Kutubu's-Sitte'ye il ve ederek topladigi hadise dair eseridir. Bu eserini b blara göre tertip etmistir.
3. el-B isu'l-Has s: Ibnu's-Sal h'in Ul mu'l-Hadis adli eserinin muhtasaridir.
4. et-Tekm l fi Ma'rifeti's-Sik t ve'd-Duaf  ve'l-Mec hil.
5. Tabakâtu's-S fiyye.
6. Men kibu'l-Imam es-Sâfiî.
7. Edillelu't-Tenb h f -Fikhi's-s fiyye. Bu eserini genliginde, telife ilk basladigi siralarda yazdigi nakledilir.
8. el-Octihad f  Talebi Fadli'l-Cih d: yazma halindeki bu eserin bir n shasi Istanbul Köprülü kütüphanesinde 234 numaradadir.
9. Muhtasaru Ibnu'l-H cib.
10. Eh d su't-Tevh d ve'r-Redd ale's-Sirk.

11. Müsnedu's-Seyhayn: Hz. Ebu Bekr ve Hz. Ömer'in rivayet ettikleri hadİsleri toplayan bir hadis mecmuasidir.

12. Fedâilu'l-Kur'an ve Tarîhu Cem'ihî: Kur'an'i Kerim'in faziletine dair hadİsleri topladigi bir İsale olup tefsirinin bir tekmilesi mahiyetindedir.

13. Serhu'l-Buhârî: Imam Buhârî'nin el-Câmi's-Sahîh'ini açıkladigi bu eserini tamamlayamamistir.

14. Tefsîru'l-Kur'ânî'l-Azîm: Taberî'nin tefsirinden sonra İkinci kaynak kabul edilen bu eseri rivayet tefsiri metoduyla yazİlmis tam bir tefsirdir:

Tefsiru'l-Kur'ânî'l-Azîm

İbn Kesîr bu tefsirinde oldukça uzun bir mukaddime ile baslar. Bu mukaddimedede Kur'an ve tefsirle ilgili

Bu mukaddimeden de anlasilacagi üzere İbn Kesir tefsirinde rivayete önem verir ama dirayet tefsiri yön

İbn Kesîr bu eserinde, tefsirin en güzel yolu olan Kur'an'i Kur'an ile tefsir etme yolunu tercih etmis buna

İbn Kesir bu tefsirinde İbn Cerîr et-Taberî* (ö. 310/923). İbn Ebî Hâtim (ö. 327/938), İbn Atiyye (ö. 541/ 1147) gibi kendisinden önceki birçok mufeshirin tefsirlerinden, hadis sahasında da Ahmed İbn Hanbel'in Müsned'inden çokça nakillerde bulunur. Ancak Taberî'nin tefsirinde

rastlanan zayıf rivayetler İbn Kesir'de yer almaz.

İbn Kesîr'in tefsirinin rivayet tefsirleri içinde mümtaz bir mevkide olmasını sağlayan en önemli özelliklerinden biri de onun, birçok tefsir aldıkları isrâiliyyat konusundaki hassasiyetidir. İsrailiyyata sırf tenkidini yapmak ve bu haberlerin kaynaklarını belirtmek sonra da müslümanları bu tür rivayetlerden koruyup sakinleştirmek için eserine dercetmiştir.

Biraz önce de belirttiğimiz gibi bu tefsir bir rivayet tefsiri olması yanında dirayeti de ihmal etmemiş ve bu arada fikhî ve kelâmî konulara da yeteri kadar yer vermiştir. Tefsirde itikadî yönden İmam Es'arî'nin, fikhî yönden ise İmam Sâfiî'nin görüşleri tercih müdafaa edilmiş; ayetlerden bu iki İmamin görüşlerini teyit eden manâlar, bu iki İmamin mezhebine uyan hükümler çıkarılmaya çalışılmıştır. Ahkâm ayetlerinin tefsirine giristiginde İmam Sâfiî'yi açıkça iltizam ettiğini göstermesi yanında zaman zaman diğer mezheplerin, özellikle de İmam Ebu Hanîfe'nin mezhebini ve delillerini çürütmeye çalışır.

İbn Kesir bir tarihçi olması hasebiyle bu tefsirde tarih ve kıssalara da yer vermiştir ama bu kabilden kısımları azdır. Yine bu tefsirde ayetlerin gramer tahlillerine fazlaca yer verilmeyiz. Kirâatlere temas edilmeyiz. Ancak zaman zaman Ubeyy İbn Ka'b, Abdullah İbn Mes'ûd ve Ali İbn Ebî Talib'in mushaflarındaki küçük farklılıklara işaret edildiği görülür.

Bu özellikleriyle İbn Kesir'in Tefsîru'l-Kur'ânî'l-Azîm'i rivayet tefsirlerinin en faydalısı, Kur'ân-i Kerim'in Hz. Peygamber ve ashâbi tarafından yapılmış açıklamalarını en geniş anlamda toplayanı, ehl-i sünnet ve'l-cemâat mezhebinin delillerini Kur'an-i Kerim'den en güzel bulup çıkaranı, sapık mezheplerin Kur'an ayetlerine yüklemeye çalıştıkları ihtimali olmayan te'villerden müslümanları koruyanı olarak görülmektedir.

Bu kıymetli tefsir değişik İslâm ülkelerinde defalarca yayınlanmış olup son olarak Mısır'da Muhammed Öbrahim el-Bennâ, Muhammed Ahmed Âsûr ve Abdülaziz Güneym'in tahkîki ile yayınlanmıştır. Türkçeye "Hadislerle Kur'ân-i Kerim Tefsiri" adıyla yapılan tercümesi de İstanbul'da nesredilmiştir.

Bedreddin ÇETİNER

İbn-i Kesir

Ahmet Türkan tarafından yazıldı
Cumartesi, 18 Mayıs 2024 10:02 -
